

Indtrykket i endnu højere Grad end før, hvor man lagde Totalindtrykket af hele det foreliggende Hefte, til Grund for sin Bedømmelse af nutidige kirkemusikalske Anskuelser indenfor den svenske Kirke, vise sig at være forvirrende og — maaske — lidet oplysende.

De i det foreliggende Hefte repræsenterede ni svenske Orgelkomponister har i Virkeligheden saare lidet tilfælles, og det vil næppe være muligt at finde en fælles Retningslinie, en Tendens, der kunde siges at vise, hvad svenske Kirkemusikere af idag vil med deres Orgelmusik indenfor Gudstjenestens Rammer. Vi ser i de 18 nutidige svenske Orgelchoraler Mendelssohn-Rheinberger'ske Idealer ved Siden af renlivet »klassisk» Sats og finder moderne Fysiognomier, der ikke blot leder Tanken hen paa Reger (et enkelt Tilfælde) og Fransk mændene, men ogsaa tangerer de helt moderne Tyskere som f. Eks. Distler.

Alt dette giver tilsammen Indtrykket af en Gæringsperiode, der endnu ikke har fundet sin Afklaring, men dette er jo ikke et blot svensk Fænomen! — Man maa forvente, at det — med alt det Talent, der kommer til Udfoldelse indenfor svensk Tonekunst — maa lykkes svenske Kirkemusikere at finde ind til, hvad de egentlig vil. Der maa sikkert en Udvælgelse og en Sigtning til for at faa de Bestanddele elimineret, der ikke kan tænkes at have Livskraft mere, og endelig en bevidst Tilknytning til klassisk Choralbearbejdelsesteknik, der er og bliver det uovertrufne Ideal. Dermed være ikke sagt, at en Fornyelse ikke skulde kunne tænkes! Blot maa den podes paa en livskraftig Stamme for at kunne trives. Af de foreliggende nye svenske Orgelkompositioner er det derfor navnlig saadanne, der er i virkelig Kontakt med klassisk Orgelchoral-Teknik, som for undertegnede forekommer at have Betingelser for at være det, der viser fremad i nutidig svensk kirkelig Orgelkomposition.

N. O. Raasted.

Recensioner.

Psalmboksupplagor.

Clement Marot et Theodore de Beze: Les Pseavmes mis en rime francoise. Mis en musique a quatre parties par Claude Goudimel. 765 sidor, med fransk och tysk efterskrift. Bärenreiter-Verlag, Kassel, 1935. I pappband 10 RM.

Återigen presenterar Bärenreiter-Verlag en förträfflig, och vacker ori-

ginaltrogen upplaga av ett hymnologiskt och kyrkomusikaliskt standardverk. Denna gång ställer förlaget återigen till de historiskt, hymnologiskt, kyrkomusikaliskt och liturgiskt intresserades tjänst, liksom till bibliofileras, en vacker och förträfflig edition. Vid sidan om den redan tillgängliga Bapsts Gesangbuch av år 1545, de bömska brödernas sångbok av år 1531 och Thomissøns danska psalmebog av 1569 återges här nu Huguenotternas

psaltare av år 1565 på ett värdigt sätt.

Marot och de Bèze omdiktade psaltarens 150 psalmer. Deras dikter återfinnas här i sitt ursprungliga skick, en guldgruva för hymnologer.

Melodierna, några av franskt och tyskt ursprung, andra nyskapade på Calvins anmodan, återges genom facsimiletrycket i sin äldsta gestalt och erbjuda ett intressant studiematerial till jämförelse med den samtida lutherska psalmen.

Den enkla fyrstämmiga tonsatsen av Claude Goudimel, med melodien som regel i tenoren, var avsedd av kompositören ej för gudstjänstligt bruk utan för sången i hemmen.

Hugenottpsaltaren vann vid spridning bland de fransktalande reformerta församlingarna i Frankrike och Schweiz. I översättning spreds den i Tyskland och Nederländerna. En av dessa var Lobwassers av år 1572. Hit till Norden kom denna psaltare redan under 1500-talet. Men lutherdomen stod på sträng vakt mot kalvinistiska tendenser på den tiden. Mycket kom ej heller att införlivas med svensk hymn- och psalmskatt därifrån. I vår koralbok t. ex. ha dock ur hugenottpsaltaren hämtats melodien till nr. 57 (motsvarar psaltarens nr 36). Man bemärke den i originalet fördubblade första och sista noten i varje kadens, som beklagligtvis och till förfång för församlingssången icke upptagits i den svenska koralboken. Vår melodi till 460 härstammar från Goudimel och är numera väl känd i hans älskliga, något veka körsättning hämtad ur denna psaltare. I något förändrat skick återfinnes här även den hos oss mycket brukade melodien till vår koral 250.

De förträffliga efterskrifterna på franska och tyska av schweizaren Pierre Pidoux i Lausanne och Konrad

Ameln i Münster ge önskvärda upplysningar och nödig bakgrund till psaltaren.
A. A.

Hymnologiskt.

Christa Müller: Luthers Lieder. 95 sidor, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1936.

Christa Müllers skrift över det ofta och ur olika synpunkter behandlade ämnet om Luthers sånger är icke en vanlig hymnologisk undersökning. Hon kallar den själv, med rätta teologiska utläggningar. Man finner här icke uppgifter om dikternas tillkomst, data eller intressanta händelser i samband med sångerna. I stället ger förf. teologiska inblickar i dessa sånger, och undersöker dem ur dogmatisk synpunkt och under hänsyn till Luthers övriga religiösa skriftställarskap. Eftersom nu Luthers sånger röra sig på det centralt religiösa planet är skriften en inledning i Luthers tankevärld, på samma gång som den belyser sångerna.

Den som nu tilläventyrs tror att detta nu är en skrift för teologiska specialister och utan nutidsaktualitet för vanligt folk misstar sig. Han borde i stället läsa det inledande förord som den bekante prästen i Dahlem, Martin Niemöller, skriver. Han meddelar att uppsatserna tillkommit i kampen omkring kyrkan och berättar hur man i den innevarande tiden erfarit att Luthers sånger återigen blivit bekänneelse till Guds ord och att tidens nöd givit en ny klang i kyrkans sång.

Den som vill lära känna något av de friska källflöden, som styrka de kristna i den pålagda kampen bör icke försumma att skaffa sig skriften.
A. A.

För orgel.

»*Gudstjenestemusik*». 25 Koralbearbejdelser af Poul Hamburger og Finn Viderø. Vilh. Hansen, Musikforl. Köpenhamn. Kr. 2:—.

Samlingen står på en förnämlig kyrkomusikalisk nivå. Den utgöres av orgelbearbetningar till tjugofyra i Danmark brukade koraler. Th. Laubs åsikt, att klassisk polyfon orgelstil är den enda liturgiskt riktiga, ha de båda tonsättarna tydligen gjort till sin. Alla bearbetningarna kännetecknas av ett rent kontrapunktiskt skrivsätt — som dessutom röjer en utomordentlig behärskning av denna stil. Styckena, som äro 3—5-stämmiga, kunna mycket väl utföras på en enmanalig orgel. Från svensk synpunkt kan beklagas, att endast ett mindre antal äro skrivna till koraler, som användas även hos oss. Bland dem må nämnas till n:o 103, 182 och 258.

C. E. R.

För blandad kör.

W. Fortner: *Eine deutsche Liedmesse für gemischte Stimmen a cappella. Partitur n. M. 3.—. Singpartitur nn. M.—. 80. Schotts förlag, Mainz och Leipzig.*

Ett intressant verk. I stället för de till den katolska Ordinarum Missæ hörande körsatserna använder Fortner, liksom bruket var under reformations-tiden, evangeliska kyrkosånger av motsvarande liturgisk betydelse: I Kyrie, Gott Vater. II Allein Gott in der Höh! III Wir glauben all an einer Gott. IV Jesaja, dem Propheten. V Christe, der Lamm Gottes.

Idéen är som sagt icke ny. Luthers »Deutsche Messe» är förebilden och några av de yngre tyska tonsättarna

(Pepping, Distler) ha varit inne på samma väg. Det nya torde väl bestå i att Fortner skrivit densamma så, att åhörarna få aktivt deltaga. — Utförliga anvisningar om utförandet givas i förordet. — Uppsåtet är sålunda mycket gott. Skada bara att de körtekniska svårigheterna blivit så stora — verket är tillägnat Kreuzkören i Dresden! — att det endast torde kunna komma i beaktande av mycket »drivna» körer. Uppslaget är dock synnerligen tilltalande och vore väl värt att vinna beaktande av våra kyrkliga tonsättare. Bristen på dyl. svenska verk är stor, för att icke säga — total! G. C-n.

Heinrich Schütz: Johannes-Passion. In der Originalfassung für Einzelstimmen und a cappella-Chor herausgegeben von Wilhelm Kamlah. Bärenreiter-Verlag. Kassel.

Med Johannes-Passionen avslutar förlaget utgivandet av Schütz's tre Passioner. Utgåvan är liksom de båda föregående i alla avseenden föredömlig och nu återstår bara för vårt lands vidkommande, att låta dessa underbara skapelser röna ett mera allmänt uppförande. Svårigheterna äro ju visserligen ganska stora — särskilt då det gäller solopartierna — men de giva stor lön för mödan.

G. C-n.

Heinrich Schütz: »Ich weiss, dass mein Erlöser lebet». Sechsstimmige Motette aufgefunden und eingerichtet von Hans Joachim Moser. Bärenreiter-Verlag. Kassel.

Ett storslaget verk som utan tvivel torde få räknas bland det allra för-

nämsta som Schütz har skrivit. Något för våra mera »drivna» kyrkokörer!
G. C-n.

Andrea Gabrieli: Die Sieben Busspsalmen, für sechsstimmigen a cappella-Chor oder mit Instrumenten. Gesamtausgabe in sieben Lieferungen. Herausgegeben von Bruno Grusnick. Lief. I: Psalm 6.

Andrea Gabrieli (1510—1586), den äldre venezianske bäraren av detta namn, utgav ett par år före sin död några av sina mognaste och genialaste tonskapelser: »De sju botpsalmerna». De utgöra ett storartat motstycke till nederländaren O. Lassos berömda botpsalmer och man är Bruno Grusnick stort tack skyldig för att han på detta sätt gör dem tillgängliga för nutiden. Om de än på grund av sina svårigheter, icke äro utförbara för våra genomsnittliga körer, så bör dock ingen intresserad körledare (och organist) försumma att skaffa sig dem i och för studier; ty i detta verk möter man konstmässighet och konstnärlighet i dess högsta form. G. C-n.

Kyrkokonst.

Sigurd Curman och Erik Lundberg: Vreta klostets kyrka, i Sveriges kyrkor, Östergötland band II. Stockholm 1936.

Föreliggande nyss utkomna band av inventeringsverket Sveriges kyrkor är förtjänt av ett särskilt omnämnande i denna tidskrift. Efter en 15-årig förberedelsetid publiceras nämligen de betydelsefulla undersökningarna om och kring den kyrka, Vreta kloster som har blivit en intressant utgångspunkt för forskning om omfattande inte bara stiftets utan även större delen

av södra Sveriges romanska konst. Genom den konsthistoriska penetreringen av Vreta klostets äldsta kyrka och dess inställande i sitt byggnadshistoriska sammanhang har erhållits en överraskande ny belysning, som nästan kan betecknas som en av de största landvinningarna i svensk kyrkobyggnadshistorisk vetenskap. Uppslaget gavs av Sigurd Curman, och detta har sedan fullföljts på flera linjer av hans högt begåvade och framgångsrike lärjunge, fil. d:r Erik Lundberg. I föreliggande arbete gives en kort sammanfattning av dessa resultat för ifrågasvarande kyrkas vidkommande. Det torde icke anses nödvändigt att här ingå på den intressanta byggnadens långa och invecklade historia. Man tager med glädje del av den skarpsinnighet och fina kombinationsförmåga, som de båda forskarna utveckla.

Men Vreta kloster har också haft en annan betydelse. Den restaurering, som kyrkan genomgick åren 1915—1917 under ledning av Sigurd Curman, var det första stora arbete av detta slag, som utfördes i Norden. Här fick den nuvarande riksantikvarien första gången pröva sina krafter och sin genom studier och resor vunna stora erfarenhet på en betydande uppgift, och resultatet blev att denna restaurering anses som helt enkelt förebildande. Den avsåg, som han skriver i föreliggande verk »att avhjälpa brister, som hotade kyrkans framtida bestånd, att sätta kyrkan i sådant skick, att den kunde värdigt fylla sitt ändamål, samt att låta byggnaden i estetiskt tilltalande form själv berätta sina öden.» I dessa tre punkter har han uttryckt den moderna restaureringskonstens program.

Föreliggande band av »Sveriges kyrkor» framstår i sin vackra utstyrelse och sin noggrant och detaljerat

arbetade form som ett av de främsta i serien. Mätte den locka inte bara till läsning utan även till frikostighet mot ett publiceringsarbete, som betraktas som en heder för vårt land i minst lika hög grad som undersökningar om asiatiska kulturproblem. Arbetet behöver påskyndas och bedrivs på en bredare front, men medlen att sätta detta i verket äro ringa, alltför ringa. *Bengt Cnattingius.*

W. Elliger: Zur Entstehung und frühen Entwicklung der altchristlichen Bildkunst. Leipzig 1934. Dieterich'she Verlagsbuchhandlung. M: 15:—.

Till det i senare tid ständigt omdebatterade problemet: Rom eller Orienten är föreliggande undersökning ett värdefullt bidrag. Den söker nämligen ge en fast bakgrund åt den kristna bildkonstens förutsättningar och skildrar sålunda fromhetsliv, dogmatiska och allmänt folkpsykologiska förhållanden i de delar av romerska riket, där denna nya konst framväxte. Förf. kommer till det resultatet, att man måste bortse från de mindre betydande orterna Palestina, Mindre Asien och Egypten, och att istället den fornkristna konsten har två brännpunkter: Rom och Syrien. I Rom uppstår självständigt en sepulkralkonst i nära sammanhang med trosラーans utveckling. Wilperts datering blir föremål för en revidering, vars grund icke endast är stilistisk utan även en dogmatisk, som bygger på en undersökning av bl. a. folkfromheten. I Syrien uppkommer en annan art av kristen konst, bl. a. helgonframställningar. I skapande verksamhet är Syrien säkerligen icke underlägsen Rom. Med stor tydlighet visar förf. vidare, att i Mindre Asien, Palestina

och Alexandria icke någon förutsättning funnos för en kristen konst förrän under 4:e årh.; tidigare ådagalägges en stark bildfientlighet huvudsakligen grundad på judisk tradition. Att till Mindre Asien förlägga uppkomsten av de äldsta Kristusbilderna i skulptur (t. ex. den gode herden, som bevarats i flera ex.) är orimligt. Här är sålunda icke »den fornkristna konstens vagga», som Stryzowski trodde.

Att ingå på dessa problem i en kort recension är tyvärr omöjligt. Den, som önskar en fördjupad framställning av fornkristen kyrkokonst sedd i nära sammanhang med dess egentliga upphov, kristen tro och kristen lära, bör icke förgäta denna undersökning, som icke minst ur metodisk synpunkt är mycket värdefull.

Bengt Cnattingius.

Giuseppe Astorri: Architettura sacra generale. Roma 1935, Angelo Signorelli. 25 Lire.

Det nystiftade institutet »Beato Angelico» för studiet av kyrklig konst har utsänt sin första publikation, som till författare har professor Giuseppe Astorri och som är en utomordentligt nyttig och värdefull handledning. På bortåt 300 sidor ges en översikt av kyrklig arkitektur samt av kyrkans inventarier. Inledningsvis behandlas det katolska gudstjänstrummets idé som en ram åt mässan, i någon mån också åt predikan. Handledningen, som i övrigt behandlar olika slags kyrkor, placering av altaret och övriga möbler vidare akustiska problem samt värme- och belyningsanordningar, är koncentrerad på huvudsaker och röjer allt igenom en sakkunnig tekniker — författaren är ju också doktor ing. Ett stort antal bilder illustrera den förträffliga texten. *B. Cgs.*

Uppslagsböcker.

Svenska Kyrkomusici. Biografisk uppslagsbok 1936. Utgiven av Helge Olsén under redaktionell medverkan av Otto Olsson. Stockholm 1936. Helge Olséns förlag. 506 s. Pris kr. 15:—.

År 1928 utgav H. Olsén första upplagan av den biografiska uppslagsboken över Svenska kyrkomusici. Efter åtta år föreligger nu en ny upplaga, en stor vacker foliant om ett halft tusental sidor på gott planschpapper och med i det hela lyckade reproduktioner av en del av kyrkomusikerna.

Uppgifterna ha fullständigats, ehuru redaktionen beklagar sig över att flera hundra befattningshavare negligerat att lämna sådana. Detta synes egendomligt, då otvivelaktigt vederhäftiga matriklar såväl i praktiskt som i histo-

riskt och genealogiskt hänseende ha stort värde, alldeles oavsett att de bidraga till kårens sammanhållning. Huru vore det att matrikelns redaktion till en nästa upplaga satte sig i förbindelse med de olika organistföreningarnas styrelser, och genom dem införskaffade uppgifterna. Kan-ske kunde matrikeln på så sätt bli fullständig?

Två önskemål till nästa upplaga ber anmälaren att få anteckna: Låt i nästa upplaga kyrkomusikerna i de svenska församlingarna i utlandet vara med. De äro också svenska kyrmusiker. Det andra: Låt den latinska pluralformen: *kyrkomusici* falla. Man talar ju numera i ental om *en kyrkomusiker* ej om *en kyrkomusikus*. Men bruka vi alltså den svenska singularformen, bör man lika väl kunna använda den svenska pluralformen: *Svenska kyrkomusiker*. A. A.

Lägre organistexamen sommaren 1936.**LUND.**

Examinator J. Hedar. Censorer: B. Anrep-Nordin och O. Wadborg. Domk. exomb. A. Nygren.

Examinander: Sigurd Andersson, Edla Carlsson, Ingeborg Christiansdotter, Helge Duvander, Folke Engqvist, Assar Engström, Elsa Hansson, Brita Holmström, Börje Hultgren, Per Sture Johnsson, Olle Karlberg, Gösta Leonhardt, Nils Löfgren, Maj Mattsson, Gulli Nilsson, Linnéa Nilsson, Bengt Norén, Johan Palmqvist, Ebba Persson, Evy Stanley och Ivan Swedrup.

KALMAR.

Examinator D. Becker. Censorer:

O. Wadborg och H. Cedervall. Domk. ex. omb. A. V. Thornell.

Examinander: Carl Olof Andersson, Sven Blomén, Gustaf Borg, Arvid Davidsson, Gustaf Fryksén, Hjalmar Hellner, Allan Häggstam, Sture Jönsson, Axel Lundqvist, Ejnar Svensson, Siri Stränge, Ture Wiman och Folke Ägren.

LINKÖPING.

Examinator R. Darell. Censorer: I. Widéen och O. Olsson. Domk. ex. omb. F. M. Allard.

Examinander: Ake Bäcklund, Margit Bälter, Mai-Britt Carlsson, Sven Carlstedt, Edvin Haglund, Gösta Hjelm, Josef Johansson, Olof Johansson, Fol-